

Romantika

Romantika je duhovno in umetnostno gibanje med razsvetljenstvom in novemu k realizmu usmerjenemu času. Nastalo je v zahodni Evropi tik pred letom 1800 in doživljalo svoje vzpone vse kar trideset let. Po nastanku Romantike se je le dokaj hitro razširila od zahoda na dežele srednje, vzhodne in tudi južne Evrope. Tako je leta 1820 bila razširjena po skoraj celotni Evropi.

V romantiki se začne zelo napadati klasično urejenost in to na vseh področjih. Zlasti umetniki so si želeli več svobode in čustev, ki bi jih lahko izrazili v svojih delih. Tako je Romantiko zaznamovala ustvarjalna subjektivost, čustva, dramatičnost, religiozna prežetost, povezava človeka z naravo, ter domišljija. Zelo pomemben za razvoj romantike je bil filozof Jean-Jacques Rousseau, ki je menil da bi naj bilo temelj umetnosti čustvo in ne razum. V Likovni umetnosti se je Romantika izrazila predvsem v slikarstvu, vendar ne kot enoten stil ampak kot duhovna smer in vsebinska značilnost. Pojavila se je v predromantiki kot reakciji na akademsko obarvani klasicizem, a tudi v povezavi z njim in v 2. polovici 19. st. izzvenela kot postromantika oz. romantični klasicizem.

Razvoj Romantike pa je najbolje viden v francoskem slikarstvu, vzrok za to pa je tradicija, ki se je ohranila samo v Franciji. Država je namreč naročala velike zgodovinske slike, na katerih se je videl razvoj iz čistega klasicizma pa vse do romantike. Ta Romantika pa se je razvila iz dediščine slikovite baročne smeri. Preoblikovanje klasicizma se je začelo v svetišču neoklasičnega slikarstva, z umetnostjo Jacquesa-Louisa Davida, zlasti pa v delu, ki ga je opravil v delu tik pred Francosko revolucijo. Ni povsem izbrisal klasičnega sloga, saj je ohranil osnovne značilnosti, vendar lahko v delih npr. **Maratova smrt** dobro opazimo čustva, kot so minljivost človeškega življenja ter moči, ki jih imajo naključja. Te lastnosti so predvsem vidne v motivu samem in toliko v njegovi obdelavi. Vendar je izbira snovi značilna namreč predstavlja posameznika, ki po svojem prepričanju dela za družbo nato pa ga družba pogubi. Po Davidovi sliki se je kasneje zgledoval tudi Edvard Munch, in le to uporabil za njegovo sliko.

V celotni Romantiki nasploh je en najmočnejših simbolov podoba samotnega upornika, ki ga na koncu pokonča kakšna višja sila, pa naj je to narava, družba, vesolje ali pa kaj drugega.

Za Davidom se je Romantika sicer okrepila, vendar še vedno ni izgubila svoje. Le s časom se je nato začela utrjevati vse do leta 1800, kjer se tudi začne obdobje Romantika.

Pomemben za razvoj Romantike pa je bil tudi Eugene delacroix, ki je nasprotoval klasicizmu in zatrjeval, da je barva pomembnejša od risbe, ter domišljija od razuma. (DZ str 82, slika Alžirke). *Slika alžirk je dajala bistvene spodbude tudi mnogim poznejšim umetnikom. Vse od Renoira do Matissa. Zaradi te svoje kakovosti se ta slika odlikuje med številnimi drugimi, ki so nastajale v tedanjem splošnem modnem nagnjenju k orientalizmu. Sliko (olje, platno) hranijo v pariškem muzeju Louvre*

Njegove slike živijo za barve, za katere se je navdušil s potovanjem v Severno Afriko. V Nemčiji je ta Romantika najizrazitejša v delih Friedricha, kjer se metafizična krajina simbolično razkriva in v delih Rungerja, katera so imela posebno obliko, ki jo imenujemo Nazarensko slikarstvo. Ta je združevala renesančno formo in krščansko religioznost. Slikarji, ki so se upredelili v Nazarensko slikarstvo so se imenovali Nazarenci in so ustvarjali v začetku 19. st. Znani so po tem, da so sistematično oživljali poznosrednjeveške sloge. (Slika Franza Pforra : Rudolf Habsburški in duhovnik - v knjigi)

V Angliji se je uveljavila v krajinarstvu in v osebnih fantazijskih vizijah. Najslavnejši umetniki iz Anglije so Constable, Turner, Blake (švicarskega rodu) in Fussli. Med temi pa bi rad izpostavil Williama Turnerja, ki se je rodil v Londonu, kjer se je vpisal na Kraljevsko Akademijo. Že kot mladenič je veliko potoval in si pridobival navdihe za svoje krajine, ki so zelo značilne za Anglijo. Romantika se prav posebej kaže v krajinskih ureditvah tako imenovanega Angleškega parka.

Pogosta tema Turnerjevih slik je bila Krajina in nekaj jih vidimo tukaj (**morje, brodolom in kanal grande v Benetkah**) V njegovih delih je značilnost zlitost motiva in narave, ki je prignan do skrajnih meja. Pokrajina vzbuja občutek kot da ni nič več razumsko in oprejemljivo.

V Španiji se je Romantika prav tako izražala v fantastičnih sanjskih fantazijah. Njihov glavni Predstavnik je Francisco Jose de Goya. Nekaj najlepših slik je namenil Cerkvi San Antonio de la Florida in to serijo fresk. Tukaj vidimo njegovo delo **Starci pri obedu**, ki prikazuje alegorijo na beg Španskih izobražencev. Nekateri menijo da je to avtopotret Goya.

Romantično prepričanje pa je bilo da izbira umetniško ustvarjanje iz bolečine in stiske, kar lepo prikazuje Gericaultova slika **umetnik**. Ta slika je avtopotret in prikazuje umetnika osamljenega in trpečega, tako v trenutkih navdiha kot v trenutkih brez njega.

Čeprav se je obdobje Romantike počasi izgubljalo vpliv proti drugi polovici 19. stoletja pa je imelo pomemben vpliv na naslednja obdobja. Izraz Romantika se uporablja tudi tipološko za izrazito čustveno obarvano, v idealni duhovni svet zatrto umetnost v drugih obdobjih.

Romantika v Sloveniji:

Romantika je pri nas bila bolj kot spremljava in sestavni vsebinski del Bidermajerja kot samostojne smeri. Zato se Romantika pri nas obravnava bolj kot čustveni poudarek, duhovno vzvišenost oziroma sproščen razpoloženski navdih.. V čustveni vznemirjenosti se Romantika kaže že v okviru baročne dediščine v krajinarstvu na Dunaju delujočega Lovra Janše. Njegova dela so npr. Gorska pokrajina, ter številni akvareli, risbe ter grafike. Prav tako pa se je Romantika začela kazati v klasicističnih krajinskih risbah F. Kavčiča.

Bolj realistično je slikal Jožef Tominc, kar se lepo kaže v njegovem potretu **Podoba očeta**, katerega je naslikal ob njegovi sedemdesetletnici in ga je prikazal popolnoma realistično in nič idealistično. Za modeliranje obraza je uporabil svetlejše bave, z nežnimi rožnatimi tonskimi prehodi. V njegovih potreth se vidi tudi razlika med družbenimi sloji.

Sčasoma se je tudi v Sloveniji kazal vedno večji vpliv Romantike. Npr v delih **Mihaela Stroja in njegovem delu Luise Pesjakove**, s katerim je uvedel poseben tip ženskega potreta z ozkim obrazom, ter elegantno poudarjenimi rameni in rokami. Njegova dela so bila zelo priljubljena tudi v višjih slojih.

Tudi pri bolj stvarnem Matevžu Langusu se opazi pripadnost romantični dobi, še posebej v mladostnih študijskih skicirah z zanimanjem za naravo. Poleg potretov je izdeloval tudi cerkvene podobe in freske. (**slika lastne žene z mizico in šivalnim priborom**)

Med samostojnimi zvrstmi pa je Romantika najbolj opazna v krajinarstvu. Zlasti v alpskih motivih. Zato bi pri tej zvrsti rad omenil Antona Karingerja, ki je bil odločen potretist in krajinar s progresivno razvojno potjo. Njegovo delo **Triglav iz Bohinja**, katerega vidite na sliki, je značilno alpsko krajinsko delo z patozno nanešeno barvo ki spominja na poznobaročne fantazijske krajine. Izražajo ga predvsem živahna barvitost in eksotični dalmatinski in črnogorski motivi. Tukaj pa še vidimo njegovo delo **Gozd** No pa bi prešli še k cerkvenemu slikarstvu na Slovenskem, kamor spadajo odmevi nazarenstva, opazni pri danes že omenjenih Tomincu in Stroju. Poleg njiju pa med cerkvene slikarje sodita Kurzu, ter J.Wolf, s katerim je cerkveno slikarstvo doseglo svoj vrh.

V navezovanju na klasične ideale preteklosti in veličastnopoetično doživljanje narave se Romantika v drugi polovici 19 stoletja zaznamuje v krajini, izmišljenih historičnih ali literarnih in alegoričnih motivih Janeza Šubica. Eno od njegovih slik in sicer **Romanco** vidite.

Eksotičnost pa se kaže tudi v delih Ažbeta in izzveneva pri narenskih epigonih.

Od Slovenskih slikarjev pa je vredno umenit tudi Marka Pernharta in Pavla Kunla. Marko Pernhart se je šolal na Dunaj in Munchnu. Na njega so vplivala dela Holandskih krajnarjev, z izredno izrisanimi detajli in romantičnim razpoloženjem. Tako je z izrednim čustvenim občudovanjem narave zajel **Klanško jezero V nevihti**. Vredno pa še je umeniti njegove panoramske slike s katerimi je zajel skoraj celotno Slovensko domovino.

Pavel Kunl pa je pomemben predvsem zaradi njegovi številnih cerkvenih upodobitev, pa tudi potretov, krajin in fantazijskih prizorov. Vpliv Romantike na Kunlova dela razberemo v nazarensko usmerjenih cerkvenih kompozicijah. Tukaj vidimo njegovo sliko **Ribji trg**.

Torej zdaj bi pa rad povedal še nekaj o slogovnih prvinah Romantike na Slovenskem. Kot omenjeno je zelo veliko vlogo imela Bidermarija, ki je imela trajala vse od Dunajskega kongresa 1815 in do francoske revolucije 1848.

Torej slogovne prvine slikarstva so bile zelo oprte na formalne značilnosti klasicizma. To so bile ostra risba, tanki nanosi, glajenje barve in skoba barvna lestvica. Motivi ki so bili najbolj značilni za Romantiko sta potret in krajina. Poleg njiju pa tudi mestna veduta, tihožitje, ter redkeje tudi žanr. Posebnost tega obdobja je tudi porast slovenskih slikarjev in njihovih ljubiteljev.

Na Slovenkem je vsak meščan hotel Imeti svojo lastno zbirko slik oziroma galerijo potretov svoje lastne družine, kar je prinašalo redne dohodek slikarjem tega obdobja. V teh potretih so se izražali takratni meščanski ideali in norme. To lahko skoraj pri vseh slikarjih, saj je skoraj vsak kdaj narisal kak potret za kakšno družino. Tukaj bi omenil Potreta **Jožefa Tominca Družina Doktorja Frušica** in **potret grofice Auersperg**. Obdobje Romantike se leta 1950 zaključí!